

گزارش پژوهشی :

ارزیابی نظام بانکداری ذخیره جزئی و بررسی طرح‌های بدیل

انديشگده اقتصاد مقاومتي

گروه پول و بانک

اسفند ماه ۱۳۹۸

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل اقتصاد کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در خصوص این گزارش و همچنین سایر فعالیت‌های اندیشکده، مطرح کنند.

ارزیابی نظام بانکداری ذخیره جزئی و بررسی طرح‌های بدیل

پول و بانک	گروه موضوعی:
پژوهشی	نوع گزارش:
۱۳۹۸۱۲۲۰۷	شناسه:
۱۳۹۸/۱۲/۰۱	تاریخ انتشار:
محمد قائد امینی	تهیه و تدوین:
محمد مهدی یزدانی	مدیر مطالعه:
محمد امینی رعیا	ناظر علمی:

خلاصه مدیریتی

نظام بانکی و ساختارهای آن و نسبت بانک‌ها با بانک مرکزی همواره مهم‌ترین دغدغه کشورها در نظام‌های مالیشان به حساب می‌آمده است. این پدیده جدید که بدهی بانک‌ها به عنوان پول در جامعه رواج پیدا می‌کند بانک را از سایر موسسات مالی متمایز می‌کند. چنین رویدادی این قدرت را به بانک‌ها می‌دهد تا چند برابر سرمایه موجود آن‌ها بدهی ایجاد کنند و در فعالیت‌های اقتصادی مشارکت کنند. بنابراین بانک‌ها با خلق پول جدید، ایجاد حباب در دارایی‌های مالی می‌کنند که می‌تواند مقدمه‌ای برای شروع یک بحران مالی بزرگ شود. سیستم بانکی موجود در اغلب کشورهای جهان، سیستم ذخیره جزئی است که این امکان را به بانک می‌دهد که با خلق پول بی‌ضابطه مقدمات بحران بانکی را رقم زنند. بنابراین نقد خلق پول بی‌ضابطه بانک‌ها به دلیل حاکم بودن نظام ذخیره جزئی و بررسی طرح‌های بدیل آن (مانند طرح فول رزرو) برای تاسیس یک نظام پولی-مالی مطلوب همواره مدنظر بوده است.

برای اینکه بتوان از الگوهای بدیل ترتیبات پولی صحبت کرد، ابتدا باید به این سوال پاسخ داد که چرا نظام پولی کنونی مطلوب نیست؟ یعنی اگر پذیرفت که الگوی کنونی نظام ذخیره جزئی دارای ایرادات و اشکالات اساسی است، آنگاه است که صحبت از الگوهای بدیل مقبول واقع می‌گردد.

بی‌ثباتی اقتصادی، ایجاد و تعمیق سیکل‌های تجاری، اتکا و استفاده از حق حاکمیت، خصوصی‌سازی سود و عمومی‌سازی ریسک، عدم توان اعمال حاکمیت توسط دولت (به دست‌گرفتن گلوگاه پولی جامعه توسط بانک‌های تجاری)، رواج فرهنگ سفته‌بازی، تغذیه فعالیت‌های نامولد یا کمترمولد، رواج عدم شفافیت، فریبکاری و خیانت در امانت، کاهش کیفیت کالاهای تولیدی، افزایش مصرف‌گرایی و کاهش ارزش پس‌انداز، تضعیف عدالت سیاسی (تبدیل هر نفر یک رأی به هر دلار یک رأی)، به خطر انداختن توسعه پایدار و تضعیف عدالت بین‌نسلی، عوامل مؤثر بر نابرابری و توزیع درآمد از جمله انتقادات جدی وارد بر نظام ذخیره جزئی است.

کانال‌های تاثیر خلق پول بر توزیع درآمد که یکی از جدی‌ترین اشکالات وارد بر این نظام پولی است. کانال تورم، تاثیر بر دستمزدها، قضیه بدهکار - بستانکار و اثر آبخاری از جمله کانال‌های تاثیرگذار خلق پول بر توزیع درآمد است.

بانکداری مبتنی بر ذخیره کامل (FRB)، خلق پول خصوصی ممنوع شده است. امروز این سخن بدین معناست که بانک‌ها نمی‌توانند در فرایند وام دهی، پول جدیدی به شکل سپرده بانکی خلق کنند. به عبارت دیگر پشتوانه هر سپرده‌ای، پول دولتی (پول نقد، ذخایر بانک مرکزی و اوراق بهادار دولتی) یا کالا (مثلاً طلا) است. هدف FRB جدا نمودن نظام پرداخت از نظام تامین مالی، و همچنین جداسازی سیاست پولی از سیاست اعتباری است.

نوآوری مشخص این مقاله، ارائه نقشه جامعی از طرح‌های پیشنهادی FRB است. هرچند رونی فیلیپس^۱ (۱۹۹۴) زمینه‌های مناسبی برای این مطالعه، خصوصاً در دوره نیودیل فراهم نموده، اما چنین بررسی جامعی بر روی طرح‌های پیشنهادی تاریخی و معاصر درباره FRB پیش از این انجام نشده است، خصوصاً مطالعه‌ای که شامل موج اخیر از طرح‌های پیشنهادی FRB پیشنهاد شده پس از GFC باشد.

همانطور که جدول زیر نشان می‌دهد نسخه‌های مختلفی برای FRB وجود دارد. استاندارد کالایی محض^۲ اولین مدلی بود که در قرن نوزدهم پدیدار شد. پول حاکمیتی^۳ قبل از رکود بزرگ و در دهه ۱۹۲۰ پیشنهاد شد و به نظر می‌رسد تبدیل به مشهورترین مدل پولی بدیل، از زمان GFC شده است. برنامه شیکاگو^۴ از نظر سیاسی و آکادمیک در طول اصلاحات بانکی نیودیل^۵ در دهه ۱۹۳۰ جایگاه ویژه‌ای یافته بود. پول سپرده‌ای^۶ یک نوآوری در میانه دهه ۱۹۸۰ بود. بانکداری محدود^۷ در خلال بحران پس انداز و وام^۸ در اواخر دهه ۱۹۸۰، به عنوان یک مدل جایگزین ظهور کرد. متأخرترین مدل پیشنهادی بانکداری با هدف محدود^۹ که در میانه دهه ۱۹۹۰ ارائه شده است.

جدول ۱. مدل‌های مختلف بانکداری مبتنی بر ذخیره کامل

توضیحات	پیشنهاد دهندگان	ویژگی‌ها	استاندارد کالایی محض
مربوط به مکتب اتریش	Ricardo (1824), Mises (1912), Hayek (1937), Rothbard (1962), Huerta de Soto (2009)	پشتوانه همه پولها از جمله سپرده های بانکی، کالایی مانند طلا است (پشتوانه در کلیه مدلهای دیگر، پول دولتی است)	

^۱Ronnie philips

^۲new Deal period

^۳pure commodity standard

^۴sovereign money

^۵Chicago plan

^۶New Deal banking reforms

^۷deposited money

^۸narrow banking

^۹Savings and Loan Crisis

^{۱۰}limited purpose banking

<p>مربوط به پول مثبت، بنیاد اقتصاد جدید و محیطی</p>	<p>Soddy (1926; 1934), Currie (1934; 2004), Daly (1980; 2013), Rowbotham (1998), Huber and Robertson (2000), Yamaguchi (2010; 2011; 2014), Jackson and Dyson (2012), Kolehmainen et al (2013), Farley et al (2013), Wolf (2014a; 2014b), Lainà (2015b), Green Party UK (2015), Sigurjonsson (2015)</p>	<p>بانکهای سپرده پذیر تنها با جذب پس اندازها یا از محل سرمایه خود می‌توانند وام پرداخت کنند</p>	<p>پول حاکمیتی</p>
<p>مربوط به مکتب قدیم شیکاگو و پول گرایی</p>	<p>Knight et al (1933), Simons et al (1933), Fisher (1935), Douglas et al (1939), Simons (1948), Friedman (1948; 1960; 1969), Benes and Kumhof (2012; 2013)</p>	<p>بانکهای سپرده پذیر تنها خدمات پرداخت را ارائه می‌کنند و نمی‌تواند وام پرداخت کنند</p>	<p>برنامه شیکاگو</p>
<p>برای مثال سیستم پس انداز پستی یا ایجاد حسابهای بانک مرکزی برای عموم مردم</p>	<p>Tobin (1985; 1987), Jessup and Bochnak (1992), Gruen (2014), Lainà (2015a)</p>	<p>الزام ذخیره کامل تنها برای برخی سپرده‌های خاص اعمال می‌شود. سایر سپرده‌ها (با ذخیره جزئی) ضمانت نمی‌شوند. افراد می‌توانند بین اینکه کدام نوع سپرده را نگه دارند انتخاب کنند.</p>	<p>پول سپرده ای</p>
<p>طرح‌های پیشنهادی که محدودیت کمتری دارند به عنوان FRB شمرده نمی‌شوند.</p>	<p>Kareken (1986), Litan (1987), Spong (1996), DeGrauwe (2008), Kay (2009), Phillips and Roselli (2009), Flaschel et al (2010), Chiarella et al (2011)</p>	<p>دارایی بانکها محدود به «دارایی‌های امن» است، بر اساس برخی استانداردها</p>	<p>بانکداری محدود</p>
<p>به جای بانک، همه ریسک‌ها به سرمایه گذاران منتقل می‌شود.</p>	<p>Pollock (1993), Kotlikoff (2010), Cochrane (2014)</p>	<p>بانکها به صندوق‌های سرمایه گذاری (دوطرفه) بدون اهرم مالی تبدیل می‌شوند. بدهی بانکها محدود به حقوق صاحبان سهام می‌شود.</p>	<p>بانکداری با هدف محدود</p>

فهرست مطالب

۶مقدمه
۷فصل ۱. بررسی نظری نظام بانکداری ذخیره جزئی و انتقادات وارد بر آن
۷۱-۱- انتقادات وارد بر نظام بانکداری ذخیره جزئی
۸۱-۱-۱- بی‌ثباتی اقتصادی
۱۱۱-۱-۲- اتکا و استفاده از حق حاکمیت
۱۵۱-۱-۳- اثرات در حوزه عدالت فرهنگی
۱۸۱-۱-۴- اثرات در حوزه‌ی عدالت سیاسی و اجتماعی
۲۰۱-۱-۵- اثرات توزیعی
۳۵فصل ۲. الگوهای بدیل ترتیبات خلق پول
۳۸۲-۱- گام‌های اول: دیوید ریکاردو و دیگران
۳۹۲-۲- برنامه شیکاگو: در دستور کار سیاسی
۴۰۲-۲-۱- طرح‌های پیشنهادی
۴۲۲-۲-۲- قانون گذاری
۴۴۲-۲-۳- واکنش‌های آکادمیک
۴۵۲-۳- بعد از جنگ جهانی دوم: توسعه‌های آکادمیک
۴۶۲-۴- آغاز هزاره سوم: ایده‌های خلاقانه تر
۴۸۲-۵- عواقب بحران مالی جهانی: برگشت به دستور کار سیاسی
۴۸۲-۵-۱- طرح‌های پیشنهادی
۵۱۲-۵-۲- قانون گذاری و جنبش‌های مدنی
۵۲۲-۵-۳- مدلسازی آکادمیک
۵۳۲-۵-۴- نتایج نمایان شده
۵۴فصل ۳. نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۵۵منابع

فهرست جداول

۳۷جدول ۱. مدل‌های مختلف بانکداری مبتنی بر ذخیره کامل
----	---